

Aramyzdaky talibanlar... we taryhy ýalňyşlyk nirede?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Aramyzdaky talibanlar... we taryhy ýalňyşlyk nirede? ARAMYZDAKY TALIBANLAR... we TARYHY ÝALŇYŞLYK NIREDE?

Woleýbol meýdançasynyň melikelerine hüjüm edýänlere göz aýlaň, gyzlaryň geýýän şortlaryndan bimaza bolýarlarmyş, uzyn şorti geýmelimiş... Muny kim diýýän bolsa, aramyzdaky «talibanlardyr». Torba sakallary, betnyşanlyklary, gazan kelleleri, guş beýnileri bilen şolardan tapawudy ýokdur.

Ýurdumyzdaky her bir tarykat we şoňa meňzeş jemagatlar erkekler esasynda gurnalypdyr. Ýeke aýal jemagat lideri ýok. Erkek müritleri we olary gul ýaly ulanýan «aýal mollalar» bolan bolsa-ha, hezillik bordy!!!

Eger yslam durmuşynda aýal-gyzlaryň güýçli eradasy bolan bolsady, bugün hemme zat düýbünden başgaça bolardy.

Erkek arhaik dini pikirleri bilen gürrüňsiz, erkekleriň absolýut agalygy esasynda bir gurluş kemala getirýär. Şonsuzam yslamy wagyz ediji erkekleriň aglabasy aýal-gyzlaryň bähbidini göz önüne tutmaýar. Bular ýaly zyýanly garaýyşlar ýok edilmeýändigini üçinem birinji ýüze çykan wagtyndan häzire çenli hemişeki aýdylyşy bilen aýal-gyzlaryň üstünde absolýut hökümleri öz içine alýar.

Hemmesiniň ulanýan dini wagyzlary-da aýal-gyzlar we hemmeleri özlere tagzym etdirmek baradadyr... Özleri muňa ynanç gözi bilen garaýarlar, olaryň aýal-gyzlara bolan çemeleşmeleriniň hemişe jynsy azgynlyk derejesinde bolandygyny gypynçsyz aýtsa bolar.

Edil Taliban ýaly.

• SÖWEŞIJILERE OLJA BOLAN GYZLAR

Taliban birinji häkimiýetinde (1996-2001) aýal-gyzlaryň dünýä

bilen gatnaşygyny kesdi. Olaryň başyna burka geýdirildi.

Ýurdumyzda-da aýal-gyzlary burkadan çykarman ýörenler duş gelýär, olar gönüden-göni talibanlyga dalaşgärlik edýän adamlardyr.

Häzir taliban jeňbazlaryna iň uly olja ýene-de aýal-gyzlar bolar. Öňümdäki tekste seredýärim, dini liderlerden on bäşdan ýokary we kyrk baş ýaşdan aşakky dul aýallaryň, gyzlaryň sanawyny sorap başlapdyrlar. Aýal-gyzlar olar we olara meňzeşler üçin jynsy maksat bilen ulanylýan gyrnakdan başga zat däl.

Aýal-gyzlar ýene işlemeli däl, öýden daşary aýak sekmeli däl, erkegiň sözünden çykmany däl, on iki ýaşandan soň okamaly däl. On iki ýaşayança-da nähili bilim aljagy gaty bir gizlinem däl. Bu boýunturyga garşy birnäçe ýyllap boýun bolmadyk aýal-gyzlar häzirlikçe ýeňildiler... Olar jemgyýetçilik işlerine gatnaşypdylar, bilimlerini ýokary okuw jaýlarynda ýörite hünärmenlige çenli ýokarlandyrypdylar, hatda syýasata-da aralaşypdylar. Şindi bar zat tersine öwrüldi. Aralaryndan on müňlerçesi daşary ýurtlara göç etdi, olar geçip giden baş ýylda nämeleriň bolandygyny gowy bilýärler.

• BÜTIN DÜNYÄ AÝAL-GYZLARA ARKA DURMALY!

Halkara jemgyýetçiligi we halkara guramalar, hususanam Owganystanda aýal-gyzlaryň hak-hukuklary boýunça edilýän gysyşlara garşy göreşmeli. Jemgyýetçilik gatnaşyklarynyň hemme ugrunda aýal-gyzlar temasy birinji gozgalýan mesele bolmalydyr.

Aramyzdaky «talibanlaryň» az dældigini ýatdan çykarmaň. «Stambul konwensiýasyndan» çekilmegimizem aramyzdaky «talibanlaryň» basyşy we ýeňşidir. Häkimiýet syýasy bähbitler we sebäpler üçin muňa boýun egenini gowy gördi.

Aramyzdaky «talibanlaryň» aýal-gyzlaryň göreşini döwlet güýçlerini ulanmak arkaly zorluk bilen basyp ýatyranyň bilýäris.

Emma, gürrüňsiz, biziň aramyzdaky «talibanlaryň» bärde gelejegi ýok.

• ÖWRÜLIŞIK SEPGIDINDE NÄME BOLDY?

Düýnki ýazgymda «Şu günüň wakalarynyň kökleri aslynda «progressiw» diýip baha berilen Muhammet Dawut hana garşy şol wagtky sowet tarapdary marksist taglymata eýerýän Demokratik Halk partiýasynyň harby döwlet agdarlyşygyny gurnan wagtyna çenli uzaýar. Dürli-dürli toparlaryň gozgalaňyny basyp ýatyrmak üçinem sowet goşuny çagyryldy, şondan soň bar zat bulaşdy» diýipdim.

Marksistik ideologiýany baş ugry edip alan Demokratik Halk partiýasynyň döwlet agdarlyşygyny geçirip, häkimiýeti ele almagyna şol wagt rewolýusiýa diýip baha berildi, gutlandy. Aslynda şu döwri gowy öwrenmek gerek. Çünki häzir Talibanyň ikinji gezek häkimiýete gelşiniň öwrülişik sepgididir.

Eýsem Muhammet Dawut hanyň häkimiýeti ýurduň birleşdiriji güýji bolup bilermidi?

Sowet tarapdarlary «agdarlyşyk etmegiň» deregne, häkimiýet bilen bile ýurdy bir bitewi güýje öwürmek we ösdürmek üçin işläň bolsadylar, iki uly güýjüň dünýäni oda berjek derejede garpyşmagyna bahana bolmazdy hem-de Owganystan häzirki wagtyň Owganystany ýaly bolmazdy... diýen ýaly ýagşy niýetli çaklama bilen sözümi soňlaýaryn.

Şol döwür hemmetaraplaýyn öwrenilmegine garaşýar...

Orhan BURSALY.

«CUMHURIYET» gazetini, 17.08.2021 ý. Publisistika